

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 338.43.(477.83).

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-18>

Сачовський І.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної і прикладної економіки
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Sachovsky Igor

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Theoretical
and Applied Economics

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ

FEATURES OF AGRICULTURAL PRODUCTION IN THE ZHYTOMYR REGION

В процесі розгляду особливостей сільськогосподарського виробництва в даному випадку – Житомирської області, основний акцент робився на аналіз таких показників. По-перше, наводяться дані стосовно місця сільського господарства вказаної області в агропромисловому комплексі України в цілому шляхом розгляду її питомої ваги у виробництві основних видів як продукції рослинництва, так і тваринницької підгалузі. По-друге, відносно деталізована власне структура сільськогосподарського виробництва в області, зокрема, в розрізі існуючих на сьогодні груп товаровиробників, як підприємства вказаної галузі, з загальної величини виробництва селянських господарств окремо вичленено фермерські господарства. Специфіка тієї чи іншої з вказаних форм землекористування розглядалася головним чином шляхом розгляду співвідношень між такими галузями, як рослинництво і тваринництво. По-третє, з огляду на ряд причин окремо була розглянута специфіка виробництва основних сільськогосподарських культур, тобто продукції рослинництва, в окремих, основних категоріях господарств. Вона ж була доповнена наведенням даних стосовно величини урожайності основних з них. І, по-четверте, однією з найважливіших особливостей пропонованої статті є те, що в її окремій частині проводився аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств Житомирщини з метою відслідковування залежності між загальними обсягами їх виробництва в тому чи іншому районі і його структури з огляду на такі його складові, як рослинництво і тваринництво.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, селянські господарства, рослинництво, тваринництво, районна структура сільськогосподарського виробництва.

Direct review of the specifics of agricultural production in our case – in the Zhytomyr region, in our opinion, requires prior consideration of the following provisions: a) modern agricultural enterprises – is a fundamentally new type of agricultural production, the nature and character of the organization of production processes in which radically different from those that existed in collective ownership of land, radically changed virtually all external and internal conditions of their operation; b) personal peasant farms are a separate type of agricultural production, the main purpose of which is to act as a good ground for the emergence and gradual expansion of the sphere of influence of market relations in the agro-industrial complex and in the economic complex of Ukraine as a whole; c) perhaps the main prerequisite for the effective functioning of farms is the degree of consideration of the specifics of this type of agricultural production to the realities of today. In the process of considering the features of agricultural production in this case – Zhytomyr region, the main emphasis was on the analysis of such indicators. First, data on the place of agriculture in this area in the agro-industrial complex of Ukraine as a whole by considering its share in the production of major types of both crop and livestock subsectors are given. Secondly, the structure of agricultural production in the region is relatively detailed, in particular, in terms of existing groups of producers, as enterprises of this industry, from the total production of peasant farms are separately separated farms. The specifics of one or another of these

forms of land use was considered mainly by considering the relationship between such industries as crop production and animal husbandry. Third, for a number of reasons, the specifics of the production of major crops, ie crop products, in certain, major categories of farms were considered separately. It was supplemented by data on the yield of the main ones. In the context of the above, I would like to dwell on this. In the process of considering the specifics of production in such an important component as agricultural enterprises in this case, Zhytomyr region, the presence of a significant difference in the amount of its volumes in terms of districts was particularly highlighted. In this regard, the article examined in detail the possibility of a relationship between the volume of production in agricultural enterprises of the region and changes due to this factor in its structure in terms of the most important sub-sectors, such as crop production and animal husbandry. The conclusions of the analysis are quite interesting and revealing, they significantly deepen the understanding of the specifics of production in agricultural enterprises both within the region and in the scale of certain districts.

Keywords: agricultural enterprises, peasant farms, crop production, animal husbandry, district structure of agricultural production.

Постановка проблеми. Сільське господарство є невід'ємною органічною складовою народногосподарського комплексу України і проблеми його розвитку слід розглядати тільки крізь призму загальнонаціональних. В той же час динаміка його розвитку в значній мірі залежить, зокрема, від такого. По-перше, наскільки глибоким є усвідомлення складності проблем вітчизняного АПК на тому чи іншому етапі його розвитку, наскільки прийняті управлінські рішення відповідають цьому ступеню усвідомлення, наскільки вони продумані і враховують складність проблем, на вирішення яких вони спрямовані. По-друге, вважаємо за доцільне окремо виділити те, що одним з важливих факторів підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в нашій країні є те, наскільки державна політика підтримки вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника враховує особливості того чи іншого регіону. Можливо, ми дещо суб'єктивні, але останнє чи не в першу чергу проявляється в рівні досконалості ціноутворення на основні види сільськогосподарської продукції. У зв'язку з цим хотілося б послатись на Білика Ю.Д., який ще в далекому 2000-у році пророче писав: «Проведення глибоких економічних реформ у країні, перехід від планово-директивних до ринкових методів господарювання потребує насамперед проведення цінової політики, яка залишається однією з найскладніших нерозв'язаних проблем на сучасному етапі становлення ринкової економіки в Україні» [2, с. 5]. І це, на наш погляд, лише одна з причин, що зумовлює складність проблем підвищення ефективності функціонування вітчизняного АПК, що, в свою чергу, обумовлює й актуальність пропонованої статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В процесі розгляду й аналізу досліджень і публікацій по пропонованій тематичі ми вважали за доцільне дещо вийти за рамки вказаного головним чином в плані розширення кола питань, які виносяться. Насамперед це стосується питань еволюції поглядів по проблемах агропромислового комплексу на тому чи іншому етапі його розвитку. Так, наприклад, для кінця 90-х – початку 2000-х років однією з особливостей було те, що відносно велика увага приділялась питанням його подальшого розвитку в стратегічному плані, в першу чергу в роботах академіків Лукінова І.І., Юрчишина В.В., Саблука П.Т., інших відомих економістів. Потім наступив період, якщо так можна виразитись, конкретизації проблем розвитку

вітчизняного АПК, розгляд яких в якійсь мірі відтіснив на задній план власне питання стратегічного характеру. Однією з особливостей сучасного етапу розвитку наукової думки є те, що вищезазначена особливість, зберігаючись, поєднується з пошуканням інтересу до глобальних питань розвитку агропромислового комплексу України, що має своє пояснення. Але конкретним проблемам приділяється належна увага, свідченням чого є, зокрема, публікації Месель-Веселяка В.Я., Кропивка М.Ф., Маліка М.Й., інших відомих економістів. Про ступінь і специфіку конкретизованих питань певне уявлення можна скласти на основі приведеного в списку використаної в статті літератури.

Постановка завдання. Метою статті є розгляд основних, найважливіших особливостей сільськогосподарського виробництва в Житомирській області. Її реалізація передбачає, зокрема:

- розгляд місця і ролі сільського господарства Житомирщини в агропромисловому комплексі України в цілому;
- з'ясувати основні, визначальні особливості виробництва в кожній з основних на сьогоднішній день форм землекористування;
- основну, з врахуванням важливих на те причин, увагу приділити специфіці виробництва в сільськогосподарських підприємствах області, в т.ч. і на районному рівні;
- вироблення, наскільки це було можливим, відповідних теоретико-практичних висновків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Певне уявлення про місце, як відповідно, і роль сільського господарства Житомирщини в агропромисловому комплексі України дають дані табл. 1 (див. табл. 1).

Першою особливістю наведених в табл. 1 даних ми б назвали все-таки те, що питома вага сільського господарства Житомирської області в загальних обсягах виробництва вказаного виду на загальнодержавному рівні незначна – в межах від 2,1% у виробництві плодово-ягідних культур в 2020 році до 5,5% у виробництві молока в тому ж. Виняток складає лише вирощування картоплі – питома вага її виробництва в 2020 році становила 8,5% від його загальних обсягів в цілому по Україні. Друга особливість, на наш погляд, полягає в тому, що хоча в динаміці виробництва основних сільськогосподарських культур в період 2016–2020 років й мали місце ознаки тенденції зростання, все ж, з врахуванням зокрема відсутності

**Питома вага Житомирської області
в загальнодержавних обсягах сільськогосподарського виробництва**

(%)

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Продукція рослинництва зокрема:					
- культури зернові та зернобобові	3,2	3,2	3,5	3,6	3,9
- соняшник	1,7	2,0	2,1	2,1	2,6
- картопля	6,1	7,4	8,3	7,9	8,5
- культури овочеві	3,2	3,5	3,6	4,1	4,2
- плодоягідні культури	2,1	2,0	2,2	2,2	2,1
Продукція тваринництва зокрема:					
- жива маса сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій	2,5	2,5	2,5	2,5	2,4
- обсяг виробництва (валовий надій) молока	5,5	5,3	5,5	5,4	5,5
- кількість одержаних яєць від птиці свійської	4,4	4,4	4,3	4,2	4,4

Джерело: [13, с. 14]

аналогічних змін у виробництві основних видів продукції тваринництва за цей же період, мабуть, більше підстав стверджувати про відносну стабілізацію питомої ваги Житомирщини в загальних обсягах сільськогосподарського виробництва в цілому по країні (відносна стабілізація питомої ваги сільськогосподарської продукції в розрізі її основних наведених видів свідчить й про те, що динаміка її зростання (зменшення?) на обласному (внутріобласному?) рівні відповідала їх змінам на загальнонаціональному рівні).

Одним з факторів, що обумовлюють місце (відповідно-роль) агропромислового комплексу в народному господарстві в даному випадку Житомирської області є власне структура сільськогосподарського виробництва в розрізі існуючих на сьогодні груп товаровиробників. Її специфіка на рівні вказаної області наведена в табл. 2 (див. табл. 2).

Основною особливістю сільськогосподарського виробництва в Житомирській області є те, що на протязі періоду з 2016-го по 2020 рік його структура не зазнала будь-яких серйозних змін. Питома вага сільськогосподарських підприємств також була нижчою, ніж в цілому по Україні, в окремі роки мали місце зміни локального характеру. Трохи іншою, більш стабільною, була питома вага селянських господарств. Низька питома вага фермерських господарств – в межах 4,7–5,3% у вказаний період.

З врахуванням вищесказаного дещо деталізуємо специфіку сільськогосподарського виробництва на Житомирщині її розглядом в розрізі існуючих на сьогодні груп товаровиробників шляхом аналізу спів-

відношень обсягів продукції рослинництва і тваринництва в кожній з них (див. табл. 3).

Першою особливістю структури сільськогосподарського виробництва в Житомирській області ми схильні вважати те, що на протязі з 2016-го по 2020 рік відчутно змінилося співвідношення обсягів продукції рослинництва і тваринництва: якщо в 2016 році питома вага першої з вказаних підгалузей складала 75,0% (відповідно тваринництва – 25,0%), то вже в 2020-у частка останньої скоротилася до 19,7%. Причому, це скорочення мало характер тенденції. Іншою, другою, особливістю ми схильні вважати те, що сільськогосподарські підприємства області спеціалізуються, в основному, на виробництві продукції рослинництва: на її долю припадало більше 9/10 загальних обсягів виробництва, причому в кожному з років у період з 2016-го по 2020 роки. Майже аналогічний стан справ був і у фермерських господарствах області. Свою, відособлену, специфіку мають селянські господарства. Зокрема, у розглядуваний період суттєво змінилося співвідношення продукції основних підгалузей: частка рослинництва зросла з 49,5% у 2016 – у до 62,2% у 2020 році. Дещо узагальнюючи, можна констатувати, що відносно суттєва питома вага тваринництва в загальних обсягах сільськогосподарського виробництва в області досягнута за рахунок спеціалізації на їх виробництві селянських господарств.

Цікавою видається й подальша деталізація структури виробництва з огляду на основні види сільськогосподарських культур (див. табл. 4).

Таблиця 2

**Структура сільськогосподарського виробництва в Житомирській області
за основними групами товаровиробників**

(у відсотках до підсумку)

	2016	2017	2018	2019	2020
Сільськогосподарська продукція, всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
в тому числі – продукція:					
- сільськогосподарські підприємства	55,0	54,0	56,2	57,8	54,9
- селянські господарства	40,1	41,3	38,5	37,4	39,8
- фермерські господарства	4,9	4,7	5,3	4,8	5,3

Джерело: [13, с. 32]

**Структура сільськогосподарського виробництва
в Житомирській області за категоріями господарств**

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Сільськогосподарська продукція, всього, млн. грн.	22902,6	24256,3	27114,2	27362,6	26072,1
зокрема:					
- рослинництво, млн. грн.	17178,3	18704,2	21409,2	22020,8	20943,8
- тваринництво, млн. грн.	5724,3	5552,1	5705,0	5341,8	5128,3
у відсотках, до підсумку:					
- рослинництво, %	75,0	77,1	79,0	80,5	80,3
- тваринництво, %	25,0	22,9	21,0	19,5	19,7
в тому числі:					
Продукція сільськогосподарських підприємств, всього, млн. грн.	12611,1	13121,8	15248,5	15807,3	14326,2
зокрема:					
- рослинництво, млн. грн.	11667,9	12208,6	14259,3	14805,6	13237,6
- тваринництво, млн. грн.	943,2	913,2	989,2	1001,7	1088,6
у відсотках, до підсумку					
- рослинництво, %	92,6	93,1	93,5	93,7	92,4
- тваринництво, %	7,4	6,9	6,5	6,3	7,6
Продукція селянських господарств, всього, млн. грн.	9156,3	9994,1	10420,1	10220,8	10345,4
зокрема:					
- рослинництво, млн. грн.	4528,2	5469,5	5808,7	5971,5	6433,7
- тваринництво, млн. грн.	4628,1	4524,6	4611,4	4249,3	3911,7
у відсотках, до підсумку					
- рослинництво, %	49,5	54,8	55,8	58,5	62,2
- тваринництво, %	50,5	45,2	44,2	41,5	37,8
Продукція фермерських господарств, всього, млн. грн.	1135,2	1140,4	1445,6	1334,5	1400,5
зокрема:					
- рослинництво, млн. грн.	982,2	1026,1	1341,2	1243,7	1272,5
- тваринництво, млн. грн.	153,0	114,3	104,4	90,8	128,0
у відсотках, до підсумку					
- рослинництво	86,5	90,0	92,8	93,2	90,9
- тваринництво	13,5	10,0	7,2	6,8	9,1

Джерело: [13, с. 42]

Тут досить-таки рельєфно проявляється така особливість. Виробництво зернових (85,1% у 2020-у році), цукрових буряків (95,0%) і соняшнику (89,2%) практично повністю сконцентроване в сільськогосподарських підприємствах. Натомість вирощування картоплі (97,5% в 2020 році), овочевих (97,9%) і плодоягідних (94,6%) культур зосереджене виключно в селянських господарствах.

Доповнимо ж характеристику специфіки виробництва основних сільськогосподарських культур нижченаведеним рисунком 1 [13, с. 79].

Доповнимо ж розгляд особливостей сільськогосподарського виробництва в аграрному секторі економіки Житомирської області наведенням даних стосовно його структури в сільськогосподарських підприємствах головним чином в плані ознайомлення з співвідношенням таких складових як рослинництво і тваринництво, причому на районному рівні (див. табл. 5).

Передує цьому розгляд загальних особливостей виробництва в сільськогосподарських підприємствах області (див. рис. 2) [13, с. 128].

Найбільш очевидним з наведених в діаграмі 2 даних є наявність широкого діапазону коливань величини загальних обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах в тому чи іншому районі. Так, наприклад, якщо в 2020 році на підприємствах Лугинського району було вироблено продукції на 98,6 млн. грн., то тоді ж в Чуднівському – порядку 1438,5 млн. грн., або в 14,6 раза більше. І це лише крайні прояви, практично в усіх інших районах картина також далеко неоднозначна.

Наведені в табл. 5 дані дають відповідь на цілком закономірне питання: чи існує залежність між величиною загальних обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах і його структурою в плані наявності різниці між співвідношеннями обсягів виробництва продукції рослинництва і тваринництва, зокрема в тому чи іншому районі, в Житомирській, в усякому разі, області. Відповідь однозначна: ні, не існує, структура виробництва залежить від інших факторів, чи не головним чином особливостями ціноутворення, іншими, що так чи інакше враховують специфіку того чи іншого виду сільськогосподар-

Виробництво основних сільськогосподарських культур за категоріями господарств

	2016	2017	2018	2019	2020
Валовий збір, тис.т					
Сільськогосподарські підприємства					
Культури зернові та зернобобові	1807,6	1683,3	2068,9	2362,1	2149,4
Буряк цукровий фабричний	590,7	712,7	689,7	580,3	419,5
Соняшник	210,2	227,3	276,5	289,0	308,5
Картопля	59,4	50,0	61,4	47,2	44,1
Культури овочеві	8,0	8,8	8,1	6,8	8,6
Культури плодові та ягідні	1,5	1,6	к	3,0	2,3
Селянські господарства					
Культури зернові та зернобобові	286,3	318,4	355,2	376,2	376,7
Буряк цукровий фабричний	16,6	16,9	18,4	20,2	22,3
Соняшник	21,5	20,3	22,1	35,6	37,5
Картопля	1257,2	1598,3	1817,7	1551,7	1729,7
Культури овочеві	289,0	318,4	332,0	386,9	394,7
Культури плодові та ягідні	40,2	38,8	к	44,2	41,1
Відсотків до загального підсумку					
Сільськогосподарські підприємства					
Культури зернові та зернобобові	86,3	84,1	85,3	86,3	85,1
Буряк цукровий фабричний	97,3	97,7	97,4	96,6	95,0
Соняшник	90,7	91,8	92,6	89,0	89,2
Картопля	4,5	3,0	3,3	3,0	2,5
Культури овочеві	2,7	2,7	2,4	1,7	2,1
Культури плодові та ягідні	3,6	4,0	к	6,4	5,4
Селянські господарства					
Культури зернові та зернобобові	13,7	15,9	14,7	13,7	14,9
Буряк цукровий фабричний	2,7	2,3	2,6	3,4	5,0
Соняшник	9,3	8,2	7,4	11,0	10,8
Картопля	95,5	97,0	96,7	97,0	97,5
Культури овочеві	97,3	97,3	97,6	98,3	97,9
Культури плодові та ягідні	96,4	96,0	к	93,6	94,6

Джерело: [13, с. 52]

Рис. 1. Виробництво та урожайність основних сільськогосподарських культур у 2020 році

Структура продукції сільськогосподарських підприємств в розрізі районів Житомирської області
(в % до підсумку)

Райони	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
Чуднівський					
рослинництво	97,1	96,2	93,3	98,5	98,2
тваринництво	2,9	3,8	6,7	1,5	1,8
Попільнянський					
рослинництво	85,3	84,5	89,0	89,9	84,5
тваринництво	14,7	15,5	11,0	10,1	15,5
Андрушівський					
рослинництво	95,9	95,9	97,8	98,1	99,5
тваринництво	4,1	4,1	2,2	1,9	0,5
Ружинський					
рослинництво	92,4	97,7	95,7	95,4	94,1
тваринництво	7,6	2,3	4,3	4,6	5,9
Новоград-Волинський					
рослинництво	72,4	72,2	85,1	89,3	84,5
тваринництво	27,6	27,8	14,9	10,7	15,5
Любарський					
рослинництво	85,8	90,5	95,5	96,3	95,0
тваринництво	14,2	9,5	4,5	3,7	5,0
Бердичівський					
рослинництво	95,2	94,2	95,5	95,3	93,4
тваринництво	4,8	5,8	4,5	4,7	6,6
Брусилівський					
рослинництво	92,1	88,1	93,9	95,5	91,5
тваринництво	7,9	11,9	6,1	4,5	8,5
Житомирський					
рослинництво	91,7	94,4	95,6	94,1	94,3
тваринництво	8,3	5,6	4,4	5,9	5,7
Радомишльський					
рослинництво	94,9	93,1	96,4	93,5	96,0
тваринництво	5,1	6,9	3,6	6,5	4,0
Ємільчинський					
рослинництво	89,4	89,7	95,1	97,3	98,6
тваринництво	10,6	10,3	4,9	2,7	1,4
Черняхівський					
рослинництво	89,0	93,1	89,8	95,0	93,3
тваринництво	11,0	6,9	10,2	5,0	6,7
Коростишівський					
рослинництво	97,4	98,0	99,4	99,9	98,9
тваринництво	2,6	2,0	0,6	0,1	1,1
Овруцький					
рослинництво	62,8	67,6	78,2	83,0	76,9
тваринництво	37,2	32,4	21,8	17,0	23,1
Романівський					
рослинництво	94,2	95,0	97,6	97,8	97,4
тваринництво	5,8	5,0	2,4	2,2	2,6
Пулинський					
рослинництво	72,7	84,1	98,1	91,7	90,3
тваринництво	27,3	15,9	1,9	8,3	9,7
Коростенський					
рослинництво	82,6	83,4	78,0	73,6	62,1
тваринництво	17,4	16,6	22,0	26,4	37,9
Баранівський					
рослинництво	63,9	69,6	84,6	81,8	84,1
тваринництво	36,1	30,4	15,4	18,2	15,9

1	2	3	4	5	6
Малинський					
рослинництво	80,9	86,9	99,6	99,9	99,9
тваринництво	19,1	13,1	0,4	0,1	0,1
Хорошівський					
рослинництво	54,9	81,8	89,7	92,0	92,6
тваринництво	45,1	18,2	10,3	8,0	7,4
Олевський					
рослинництво	62,5	95,1	95,0	94,8	89,8
тваринництво	37,5	4,9	5,0	5,2	10,2
Народицький					
рослинництво	95,9	93,4	94,2	92,8	93,7
тваринництво	4,1	6,6	5,8	7,2	6,3
Лугинський					
рослинництво	95,5	92,4	82,9	89,3	92,7
тваринництво	4,5	7,6	17,1	10,7	7,3

Джерело: [13, с. 132; 134]

ської діяльності в тому чи іншому регіоні (чи районі, як в нашому випадку). Переконливим доказом є, наприклад, хоча б таке. В сільськогосподарських підприємствах Чуднівського району, де величина обсягів виробництва в них в 2020-у році була, як вже говорилося, найвищою, співвідношення обсягів продукції основних підгалузей було таким: рослинництво – 98,2%, тваринництво – відповідно 1,8%. І в той же час в сільськогосподарських підприємствах Лугинського району, де абсолютні показники величини обсягів виробництва були діаметрально протилежними, вказане співвідношення було майже аналогічним: рослинництво – 92,7%, тваринництво – відповідно 7,3%. І це лише найбільш очевидне. Більше того, ознаки особливості має місце той факт, що зазначене раніше усереднене співвідношення між обсягами виробництва продукції рослинництва і тваринництва в даному випадку в Житомирській області (частка першої складає приблизно 9/10) знаходить свій прояв практично в кожному районі. Правда, є деякі винятки, зокрема, те що в сільськогосподарських підприємствах Андрушівського району в 2020-у році мало місце повне домінування рослинницької галузі (99,5% загальних обсягів виробництва), аналогічний стан справ був в сільськогосподарських підприємствах Малинського району (взагалі 99,9%) і Ємільчинського – приблизно 98,6%. Але в усіх названих районах з врахуванням специфіки їхньої структури виробництва показники абсолютних величин загальних обсягів виробництва, як видно з діаграми 2, кардинально відрізнялися. Залишається хіба що окремо звернути увагу на винятковість Коростенського району, в структурі виробництва сільськогосподарських підприємств якого мала місце протилежна картина – співвідношення основних підгалузей сільського господарства було наступним: на долю рослинництва припадало приблизно 62,1% загальних обсягів виробництва, тваринництва, відповідно, 37,9% і майже в такій же мірі це стосується і сільськогосподарських підприємств Овруцького – відповідно 76,9 і 23,1%.

Такі особливості виробництва в сільськогосподарських підприємствах Житомирської області на районному рівні.

Висновки:

– Чи не визначальним фактором підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва в нашій країні є всебічне врахування специфіки того чи іншого конкретного періоду його розвитку.

– Однією з найважливіших передумов підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва була і залишається необхідність всестороннього врахування специфіки того чи іншого регіону України в процесі розробки державної політики по стимулюванню його розвитку.

– Сучасні сільськогосподарські підприємства – це принципово новий вид сільськогосподарського виробництва, природа і характер організації виробничих процесів в яких кардинально відрізняються від тих, які існували при колективній формі власності на землю, корінним чином змінилися фактично усі зовнішні і внутрішні умови їх функціонування.

– Особисті селянські господарства – це окремий вид сільськогосподарського виробництва, чи не основне призначення яких полягає в тому, щоб виступати живильним середовищем зародження й поступового розширення сфери впливу ринкових відносин як в АПК, так і в народногосподарському комплексі України в цілому.

– Чи не основною передумовою ефективного функціонування фермерських господарств є ступінь врахування специфіки зазначеного виду сільськогосподарського виробництва реаліям нашого сьогодення.

– Однією з найважливіших умов неухильного росту ефективності сільськогосподарського виробництва в нашій країні є необхідність постійного вдосконалення і комплексного використання всієї системи економічних інструментів, які застосовуються в практичній діяльності, насамперед в питанні регулювання ціноутворення на основні види продукції зазначеного виду, врахування їх взаємозв'язку, взаємообумовленості і взаємозалежності.

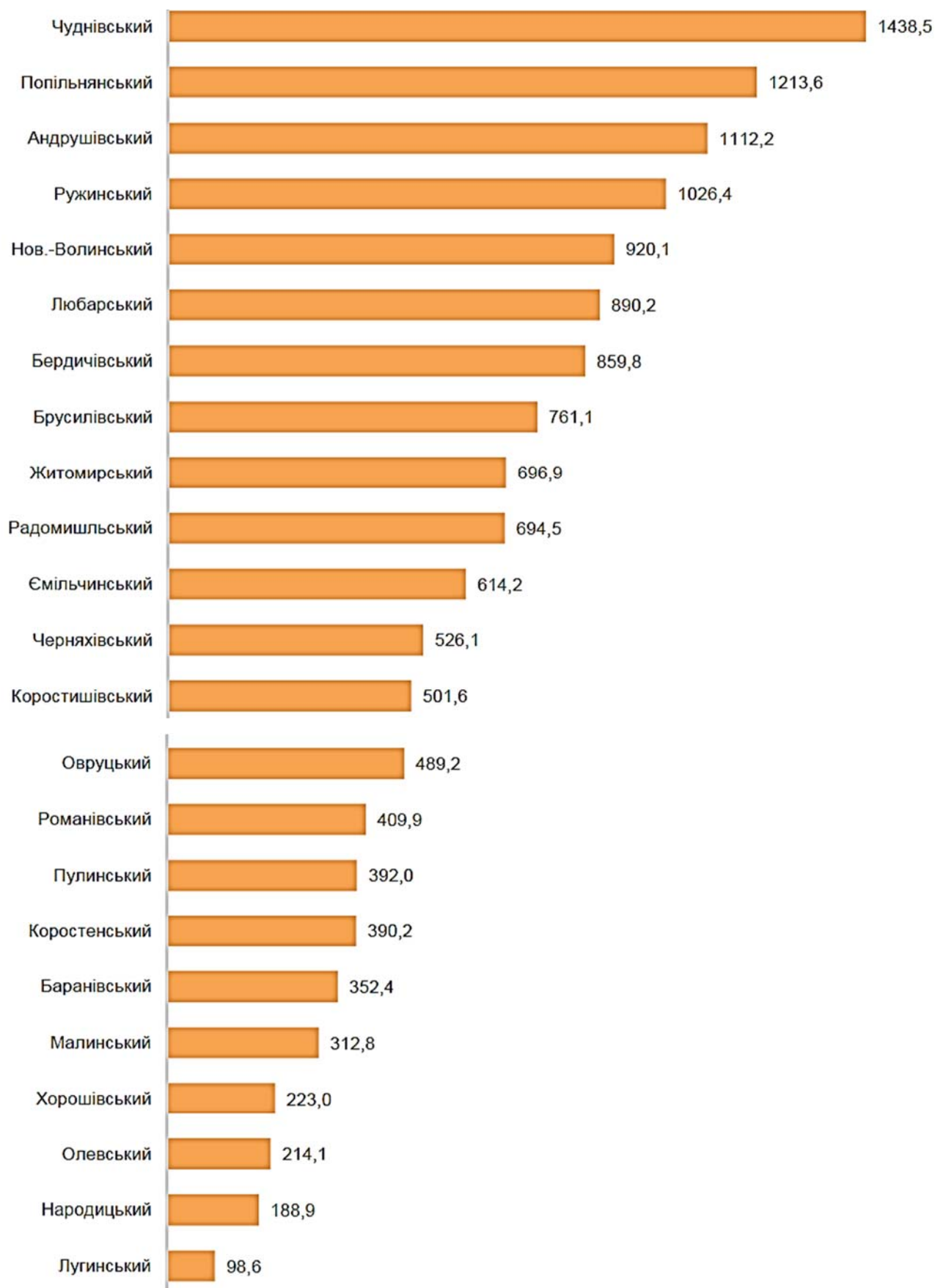

Рис. 2. Продукція сільського господарства у підприємствах у 2020 році (у постійних цінах 2016 року; млн.грн)

Бібліографічний список:

1. Баланюк І.Ф., Козак І.І., Шеленко Д.І. Формування внутрішнього економічного механізму розвитку організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 59–68.
2. Білик Ю.Д. Ціноутворення в умовах формування ринкових відносин в АПК. Київ : Урожай. 2000.
3. Губені Ю.Е., Коверко Ю.В. Розвиток особистих селянських господарств в умовах адміністративної децентралізації. *Економіка АПК*. 2017. № 1. С. 68–74.
4. Захарчук О.В. Технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 2. С. 48–57.
5. Кириленко І.Г., Івченко В.Є. Економічні аспекти трансформації сільськогосподарського виробництва в Україні. *Економіка АПК*. 2017. № 3. С. 21–29.
6. Кропивко М.Ф. Позитиви і негативи аграрного устрою України. *Економіка АПК*. 2020. № 7. С. 6–18.
7. Лупенко Ю. (2020). Проблеми становлення аграрного устрою в Україні. *Економіка АПК*, номер 7, с. 5.
8. Малік М.Й., Шпикуняк О.Г. Розвиток аграрного підприємства в умовах інституціональних трансформацій. *Економіка АПК*. 2017. № 2. С. 5–17.
9. Месель-Веселяк В.Я. Теоретико-методологічне і нормативно-правове забезпечення трансформації аграрного сектору економіки України до ринкових умов господарювання, науковий супровід та ефективність запровадження. *Економіка АПК*. 2015. № 7. С. 5–26.
10. Месель-Веселяк В.Я., Федоров М.М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2016. № 6. С. 37–49.
11. Непочатенко О.О., Пташник С.А., Мельник К.М. Оцінка перспектив конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 43–51.
12. Пугачов М.І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. № 5. С. 12–19.
13. Статистичний збірник: Сільське господарство Житомирської області. Житомир, 2021. 178 с.
3. Gubeni Y. E., Koverko Y.V. (2017) Rozvytok osobystykh selyans'kykh gospodarstv v umovakh administratyvnoyi detsentralizatsiyi [Development of personal peasant farms in the conditions of administrative decentralization]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 1, pp. 68–74.
4. Zakharchuk O.V. (2019) Tekhnichne zabezpechennya sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv v Ukraini [Technical support of agricultural enterprises in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 2, pp. 48–57.
5. Kirilenko I.G., Ivchenko V.E. (2017) Ekonomichni aspekty transformatsiyi sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva v Ukraini [Economic aspects of transformation of agricultural production in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 3, pp. 21–29.
6. Kropivko M.F. (2020) Pozytyvy i nehatyvy ahrarnoho ustroyu Ukrainy [Positives and negatives of the agrarian system of Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 6–18.
7. Lupenko Y. (2020) Problemy stanovlennya ahrarnoho ustroyu v Ukraini [Problems of formation of the agrarian system in Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, p. 5.
8. Malik M.J., Shpikulyak O.G. (2017) Rozvytok ahrarnoho pidpryyemstva v umovakh instytutsional'nykh transformatsiy [Development of agricultural enterprise in the conditions of institutional transformations]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 2, pp. 5–17.
9. Mesel-Veselyak V.Y. (2015) Teoretyko-metodolohichne i normatyvno-pravove zabezpechennya transformatsiyi ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy do rynkovykh umov hospodaryuvannya, naukovyy suprovit ta efektyvnist' zaprovadzhennya [Theoretical and methodological and regulatory support of the transformation of the agricultural sector of Ukraine's economy to market conditions, scientific support and efficiency of implementation]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 7, pp. 5–26.
10. Mesel-Veselyak V.Y., Fedorov M.M. (2016) Stratehichni napryamy rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky Ukrainy [Strategic directions of development of the agrarian sector of the economy of Ukraine]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 6, pp. 37–49.
11. Nepochatenko O.O., Ptashnik SA, Melnik KM (2019) Ot-sinka perspektyv konkurentospromozhnosti sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Assessment of prospects for the competitiveness of agricultural enterprises]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 6, pp. 43–51.
12. Pugachev M.I. (2017) Ahrarnyy sektor ekonomiky Ukrainy v umovakh instytutsiynykh zmin [Agrarian sector of Ukraine's economy in the conditions of institutional changes]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 5, pp. 12–19.
13. Statistical collection: Agriculture of Zhytomyr region (2021), Zhytomyr, p. 178 p. (in Ukrainian)

References:

1. Balanyuk I.F., Kozak I.I., Shelenko D.I. (2019) Formuvannya vnutrishn'oho ekonomichnoho mekhanizmu rozvytku orhanizatsiyno-pravovykh form sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [Formation of the internal economic mechanism of development of organizational and legal forms of agricultural enterprises]. *Economics of agro-industrial complex*, no. 5, pp. 59–68.
2. Bilyk Y.D. (2000) *Tsinoutvorennya v umovakh formuvannya rynkovykh vidnosyn v APK* [Pricing in the conditions of formation of market relations in agrarian and industrial complex]. Kyiv: The harvest. (in Ukrainian)